

# Zelfpredikatie: middeleeuwse en hedendaagse perspectieven

door Jan HEYLEN en Can Laurens LOEWE

Het artikel dat je leest is een artikel. Dat lijkt een waarheid als een koe. Ten minste één hedendaagse filosoof, namelijk Alexius Meinong, en ten minste één middeleeuwse filosoof, namelijk Walter Burley, stellen dat alle zinnen met dezelfde logische vorm als de eerste zin van dit artikel waar zijn. Niettemin zullen we zien dat er hedendaagse filosofen, in het bijzonder Bertrand Russell, en middeleeuwse filosofen, in het bijzonder Willem van Ockham en Johannes Buridanus, zijn die het daar niet mee eens zijn. We zullen hun opvattingen onderzoeken, waarbij we oog hebben voor zowel de verschillen als de overeenkomsten. Op deze manier nemen we deel aan een conversatie tussen hedendaagse analytische filosofie enerzijds en middeleeuwse filosofie anderzijds.

## 1 ZELFPREDIKATIE: HEDENDAAGSE PERSPECTIEVEN<sup>1</sup>

In dit artikel richten we ons voornamelijk op enkelvoudige beschrijvingen (zoals in ‘de burgemeester van Londen is een conservatieve politicus’) in plaats van meervoudige

---

Jan HEYLEN (1982) is docent aan het Hoger Instituut voor Wijsbegeerte (KU Leuven). Twee recente publicaties: “Why Is There Something Rather Than Nothing? A Logical Investigation,” *Erkenntnis: an International Journal of Analytic Philosophy* (2016); “Counterfactual theories of knowledge and the notion of actuality,” *Philosophical Studies* 173 (2016): 1647-1673.

Can Laurens LOEWE (1987) is postdoctoraal onderzoeker aan het Hoger Instituut voor Wijsbegeerte (KU Leuven). Twee recente publicaties. “Gregory of Rimini on the Intension and Remission of Corporeal Forms,” *Recherches de Théologie et Philosophie Médiévales* 81 (2014) : 273-330; “Mind over Matter: Aquinas’s Transformation of Aristotle’s Definition of Change,” *Archives d'Histoire Doctrinale et Littéraire du Moyen Âge* 82 (2015) : 45-68.

<sup>1</sup> Deze paragraaf is tot op zekere hoogte gebaseerd op J. HEYLEN, “Russell’s revenge: a problem for bivalent Fregean theories of descriptions,” *Pacific Philosophical Quarterly* (2015) (sections 3 & 4).

beschrijvingen (zoals in ‘de machthebbers zijn corrupt’), ‘stoffelijke’ beschrijvingen (zoals in ‘het water is koud’) en generische beschrijvingen (zoals in ‘de walvis is een zoogdier’). Uniek bepalende enkelvoudige beschrijvingen zijn uitdrukkingen van de vorm ‘de zus-en-zo’, terwijl niet-uniek bepalende enkelvoudige beschrijvingen uitdrukkingen van de vorm ‘een zus-en-zo’ zijn. Enkelvoudige beschrijvingen schrijven de eigenschap van zus-en-zo te zijn toe aan het/een object of het/een individu dat ze beschrijven. Bijvoorbeeld: ‘de leerling van Plato en leraar van Alexander de Grote’ schrijft aan Aristoteles toe dat hij de leerling van Plato en de leraar van Alexander de Grote was. Gegeven die omschrijving lijkt het logisch om het volgende principe voor uniek bepalende enkelvoudige beschrijvingen te aanvaarden:<sup>2</sup>

1. De zus-en-zo is zus-en-zo.

Het lijkt evenzeer logisch om het volgende principe voor niet-uniek bepalende enkelvoudige beschrijvingen te aanvaarden:

2. Een zus-en-zo is zus-en-zo.

Voorbeelden van (1) zijn de volgende:

3. De leerling van Plato en de leraar van Alexander de Grote is een leerling van Plato en leraar van Alexander de Grote.
4. De leerling van Plato en de leraar van Alexander de Grote is een leraar van Alexander de Grote.

Het eerste voorbeeld is eenvoudigweg een instantiatie van (1), terwijl het tweede voorbeeld volgt uit een instantiatie van (1) en de eliminatieregels voor conjunctie. Principe (1) wordt het ‘karakteriseringsprincipe’ en het ‘zelfpredikatieprincipe’ genoemd.<sup>3</sup> Wij zullen het tweede label gebruiken.<sup>4</sup> In deze paragraaf zullen we ons vooral richten op uniek bepalende enkelvoudige beschrijvingen.

Dat het logisch lijkt om het zelfpredikatieprincipe te aanvaarden, wordt geïllustreerd door het feit dat Anselmus erop lijkt te steunen in zijn argument voor het bestaan van God.<sup>5</sup>

---

<sup>2</sup> B. LINSKY, “Quantification and Descriptions,” in: *The Continuum Companion to Philosophical Logic*, ed. L. HORSTEN and R. PETTIGREW (London: Continuum, 2011), 77–104 (p. 80).

<sup>3</sup> G. PRIEST, *Beyond the Limits of Thought* (Cambridge: Cambridge University Press, 1995); J. HEYLEN, “Carnap’s Theory of Descriptions and its Problems,” *Studia Logica* 94 (2010): 355–380.

<sup>4</sup> Hierbij dient te worden opgemerkt dat dit label ook in Plato-studies gebruikt wordt, meer bepaald voor het principe dat de Vorm van zus-en-zo zelf ook zus-en-zo is. Bijvoorbeeld: het Rechtvaardige is rechtvaardig. Zie F. J. PELLETIER and E. N. ZALTA, “How to Say Goodbye to the Third Man,” *Noûs* 34 (2000): 165–202 voor een bespreking.

<sup>5</sup> Dit is gebaseerd op de logische reconstructies in: P. E. OPPENHEIMER and E. N. ZALTA, “On the Logic of the Ontological Argument,” *Philosophical Perspectives*, 5 (1991): 509–529 (p. 14); G. PRIEST, *Beyond the Limits of Thought*, p. 58 fn. 5; D. JACQUETTE, “Conceivability, Intensionality, and the Logic of Anselm’s Modal Argument for the Existence of God,” *International Journal for Philosophy of Religion* 42 (1997): 163–173 (p. 171 fn. 16). Oppenheimer en Zalta gebruiken unieke bepalende beschrijvingen, terwijl Priest en

Een cruciale stap in zijn argument is de combinatie van de beschrijving ‘datgene waarboven niets groter gedacht kan worden’ en het predikaat ‘is iets waarboven niets groter gedacht kan worden’<sup>6</sup> tot een instantiatie van (1):

5. Datgene waarboven niets groter gedacht kan worden, is iets waarboven niets groter gedacht kan worden.<sup>7</sup>

Het zelfpredikatieprincipe mag dan logisch lijken, maar zoals Russell aantoonde, is het eigenlijk inconsistent.<sup>8</sup> Bekijken we bijvoorbeeld de volgende instantiatie:

6. De bestaande en onbestaande God bestaat en bestaat niet.

Het is dan ook niet verwonderlijk dat men met het zelfpredikatieprincipe om het even wat kan bewijzen. Het kortste argument voor het bestaan van God maakt gebruik van de volgende instantiatie van (1):<sup>9</sup>

---

Jacquette neutraal blijven tussen uniek en niet-uniek bepalende beschrijvingen. Gegeven het feit dat Anselmus gebruik maakt van “id quo maius cogitari non potest” (zie voetnoot 7) is er reden om voorkeur te geven aan reconstructies met uniek bepalende beschrijvingen. Een ander verschil is dat Priest en Oppenheimer en Zalta denkbareheid uitdrukken met behulp van een éénplaatsig predikaat, terwijl Jacquette dit uitdrukt met behulp van een unaire zinsoperator. Dat laatste lijkt dichter bij de tekst van Anselmus te staan. Daarnaast geeft Jacquette nog een andere reconstructie (ibid, p. 169). Hierbij wordt het zelfpredikatieprincipe niet expliciet gebruikt. In de plaats daarvan wordt er van een extensionaliteitsprincipe gebruik gemaakt, namelijk: ‘anything identical to a definitely or indefinitely described object has whatever properties are attributed to the object by the description’. Het is eenvoudig om in te zien dat dit laatste principe aan het zelfpredikatieprincipe gerelateerd is.

<sup>6</sup> Jacquette wijst erop dat dit een complex intensionaal predikaat is (ibid). Voor meer over wat er gebeurt indien men intensionele predikaten toelaat in zelfpredikatieprincipes zie J. HEYLEN, “Carnapian Modal and Epistemic Arithmetic,” in *Language, Knowledge, and Metaphysics. Proceedings of the First SIFA Graduate Conference*, ed. M. CARRARA and V. MORATO (London: College Publications, 2009), 97–121; idem, “Carnap’s Theory of Descriptions”; idem, “Descriptions and unknowability,” *Analysis*, 70 (2010): 50–52. In de rest van de paragraaf zullen we ons richten op zelfpredikatie met extensionele predikaten.

<sup>7</sup> “Si enim vel in solo intellectu est, potest cogitari esse et in re, quod maius est. Si ergo id quo maius cogitari non potest, est in solo intellectu: id ipsum quo maius cogitari non potest, est quo maius cogitari potest. Sed certe hoc esse non potest” (ANSELM, Proslogion c. 2, in *Opera Omnia Vol. 1*, ed. Franciscus Salesius Schmitt (Stuttgart-Bad Cannstatt: Frommann-Holzboog, 1968), 101–102. Hier maakt Anselmus gebruik van de negatie van een zelfpredikatie en ontkent die vervolgens, wat equivalent is met het bevestigen van de zelfpredikatie. Zie ook: “Quare si id quo maius nequit cogitari, potest cogitari non esse: id ipsum quo maius cogitari nequit, non est id quo maius cogitari nequit; quod convenire non potest” (Ibid.).

<sup>8</sup> B. RUSSELL, “On Denoting,” *Mind*, 14 (1905): 479–493 (p. 483).

<sup>9</sup> In G. PRIEST, *Beyond the Limits of Thought* and D. JACQUETTE, “Conceivability, Intensionality” is het zelfpredikatieprincipe (‘karakteriseringsprincipe’) onvoorwaardelijk, terwijl het in P. E. OPPENHEIM and E. N. ZALTA, “On the Logic of the Ontological Argument” het voorwaardelijk is, waarbij de voorwaarde is dat er iets is dat het predikaat vervult. Hierbij moet evenwel de ‘existentiële’ kwantor bij hen als ontologisch neutraal begrepen worden: hij kan bijvoorbeeld uitsluitend over voorstelbare dingen reiken. (Bestaan wordt uitgedrukt via een speciaal predikaat.) Echter, zoals opgemerkt in G. OPPY, “Ontological Arguments”, in *The Stanford Encyclopedia of Philosophy*, ed. E. N. ZALTA (Spring 2015), (subsection 8.6), is die laatste

7. De bestaande God bestaat.

Uit een inconsistent principe volgt alles.

Om Russells visie op zelfpredikatie te begrijpen, moeten we naar zijn theorie over uniek bepalende enkelvoudige beschrijvingen kijken. In een notendop komt deze theorie erop neer dat beschrijvingen op zichzelf geen betekenis hebben maar subject-predikaatzinnen met een beschrijving in kunnen geparafraseerd worden als een conjunctie van drie gekwantificeerde zinnen waarin die beschrijving niet voorkomt. Neem het eerste voorbeeld van zelfpredikatie, nl. (3). Dit kan als volgt geparafraseerd worden:

8. Er is minstens één leerling van Plato en leraar van Alexander de Grote.
9. Er is hoogstens één leerling van Plato en leraar van Alexander de Grote.
10. Iedereen die een leerling van Plato en leraar van Alexander de Grote is, is een leerling van Plato en leraar van Alexander de Grote.

De eerste zin drukt bestaan uit, de tweede zin drukt uniciteit uit en de derde zin drukt predikatie uit. Het is duidelijk dat, in het geval van zelfpredikatie, de predikatievoorwaarde triviaal vervuld is. Dus als ook de bestaans- en de uniciteitsvoorwaarde vervuld zijn, dan is de zelfpredikatie waar:

11. Als er één en slechts één zus-en-zo is, dan is de zus-en-zo zelf zus-en-zo.

Als de bestaans- of de uniciteitsvoorwaarde *niet* vervuld zijn, dan is de zelfpredikatie onwaar:

12. Als er niet één en slechts één zus-en-zo is, dan is het niet zo dat de zus-en-zo zelf zus-en-zo is.

In het bijzonder is het onwaar dat de bestaande en onbestaande God bestaat en niet bestaat. Dit laatste moet zorgvuldig onderscheiden worden van het volgende:

13. Als er niet één en slechts één zus-en-zo is, dan is de zus-en-zo *niet* zus-en-zo.

Dat is maar goed, want de consequent van de bovenstaande voorwaardelijke zin is contradictorisch, aangezien het stelt dat er één en slechts één zus-en-zo is en die is niet zus-en-zo. Samengevat, zelfpredikatie is waar als en slechts als de bestaans- en uniciteitsvoorwaarde voor de relevante beschrijving vervuld zijn.

Over niet-uniek bepalende beschrijvingen kan grotendeels hetzelfde gezegd worden. Volgens Russell kan de zin 'een leerling van Plato en leraar van Alexander de Grote is een leraar van Alexander de Grote' geparafraseerd worden als de conjunctie van (8) en (10). Dus het enige verschil is dat uniciteit geen voorwaarde is in het geval van niet-uniek

---

voorwaarde onvoldoende om te makkelijke bewijzen van het bestaan van God te blokkeren, en is de kritiek van Gaunilo volkomen terecht.

bepalende beschrijvingen, terwijl dat wel het geval is bij uniek bepalende beschrijvingen. Opnieuw is het duidelijk dat de predikatievoorwaarde in het geval van zelfpredikatie triviaal vervuld is. Dus indien de bestaansvoorwaarde vervuld is, is zelfpredikatie waar. Indien de bestaansvoorwaarde niet vervuld is, is zelfpredikatie onwaar.

Een alternatieve benadering gaat terug op Frege en werd door verschillende filosofen en logici gebruikt.<sup>10</sup> Laten we een uniek bepalende beschrijvingsterm waarvan de bestaans- en uniciteitsvoorwaarde vervuld zijn ‘eigenlijk’ noemen en één waarvoor dat niet het geval is ‘oneigenlijk’. De kernidee is dat een eigenlijke uniek bepalende beschrijvingsterm verwijst naar dat unieke individu of object dat de beschrijvingsvoorwaarde vervult en dat een oneigenlijke uniek bepalende beschrijvingsterm verwijst naar een uitgekozen object of individu (bv. het getal nul). Dit stemt overeen met een gangbare wiskundige praktijk, waarbij men van een partiële functie door middel van een extra stipulatie een totale functie maakt. Bijvoorbeeld: men stipuleert dat *het* resultaat van het delen van een natuurlijk getal door nul gelijk is aan nul. Beschouw ‘het zelfidentieke ding’ en ‘het niet-zelfidentieke ding’. Als er minstens twee dingen zijn, is de uniciteitsvoorwaarde voor de eerste beschrijvingsterm niet vervuld. Bovendien is de bestaansvoorwaarde voor de tweede beschrijvingsterm niet vervuld. Beschouw nu de volgende twee instantiaties van zelfpredikatie:

14. Het zelfidentieke ding is zelfidentiek.

15. Het niet-zelfidentieke ding is niet-zelfidentiek.

Volgens de alternatieve zienswijze is (14) *waar*, terwijl (15) *onwaar* is. Dus de fregeaanse benadering stemt overeen met de russelliaanse op het vlak van (15), maar ze verschilt op het vlak van (14). De predikaten die zelf-identiteit en zelf-verschil uitdrukken zijn logische predikaten. Zelf-identiteit is waar van alles, inclusief het uitgekozen object. De zin die uitdrukt dat alles zelfidentiek is, is een logische waarheid. Zelf-verschil is onwaar van alles, zelfs van het uitgekozen objects. De zin die uitdrukt dat alles van zichzelf verschilt, is een logische onwaarheid.

De fregeaanse behandeling van zelfpredikatie met niet-logische predikaten is nogal willekeurig. Beschouw de volgende twee instantiaties van zelfpredikatie:

16. Het oneven aantal gasten op het kroningsbal van de koningin van Mars is oneven.

17. Het even aantal gasten op het kroningsbal van de koningin van Mars is even.

---

<sup>10</sup> G. FREGE, “Über Sinn und Bedeutung”, *Zeitschrift für Philosophie und Philosophische Kritik* 100 (1892): 25–50 (p. 41); R. CARNAP, *Meaning and Necessity* (Chicago: The University of Chicago Press, 1956), 36–37; D. KALISH, R. MONTAGUE, *Logic: Techniques of Formal Reasoning* (New York: Harcourt, Brace & World, 1964) ch. VII.

De bestaansvoorwaarden zijn niet vervuld, want er is geen koningin van Mars. Bijgevolg verwijzen beide beschrijvingstermen naar het uitgekozen object, nl. nul in ons voorbeeld. De eerste zin is dan onwaar, want het getal nul is niet oneven. De tweede zin is dan waar, want het getal nul is even. De fregeaanse benadering dwingt ons dus om verschillende waarheidswaarden toe te kennen aan volkomen analoge instantiaties van zelfpredikatie met oneigenlijke beschrijvingstermen. Dit staat in schril contrast met de russelliaanse benadering, waarin aan beide zinnen dezelfde waarheidswaarde wordt toegekend.

Volgens de fregeaanse benadering die hierboven uiteengezet werd, is er één en slechts één uitgekozen object of individu en dat bestaat. Men kan dit op twee manieren afzwakken. Ten eerste kan men toelaten dat meerdere individuen of objecten de referenten van oneigenlijke beschrijvingstermen zijn. Dit werd reeds door Frege in een bepaalde richting uitgewerkt.<sup>11</sup> Ten tweede kan men zich inspireren op Meinong<sup>12</sup> en toelaten dat de referenten van oneigenlijke beschrijvingstermen niet-bestaande individuen of objecten zijn. Er zijn verschillende manieren om deze optie verder uit te werken.<sup>13</sup> Om er enkele te vermelden: niet tegenwoordig maar verleden of toekomstige objecten, niet actuele maar mogelijke objecten, niet mogelijke maar denkbare objecten. Als ‘de zus-en-zo’ niet verwijst naar een bestaand object maar naar, laten we zeggen, een denkbaar object, dan is ‘de zus-en-zo is zus-en-zo’ waar als en slechts als dat denkbaar object zus-en-zo is. Op die manier kan men ware instantiaties van het zelfpredikatieprincipe met oneigenlijke beschrijvingstermen verkrijgen. Niet alle instantiaties van het zelfpredikatieprincipe zullen echter waar zijn. Bijvoorbeeld: (15) is nog altijd onwaar, tenzij men de wet van zelfidentiteit of de wet van niet-contradictie (d.w.z. geen enkele beweerende zin is zowel waar als onwaar) laat vallen. Als antwoord op Russell was Meinong bereid om die richting in te slaan, maar in dit artikel zullen we die radicale zetten niet verkennen. Het is beargumenteerd dat alle bivalente fregeaanse theorieën, inclusief de afgezwakte varianten, met het probleem van willekeur te kampen hebben.<sup>14</sup> (Het principe van bivalentie stelt dat een beweerende zin ofwel waar ofwel onwaar is.)

Opnieuw kunnen we grotendeels hetzelfde zeggen over niet-uniek bepalende beschrijvingen. Laten we een niet-uniek bepalende beschrijvingsterm waarvan de bestaansvoorwaarde vervuld is ‘eigenlijk’ noemen en één waarvoor die voorwaarde niet vervuld is ‘oneigenlijk’. Naar analogie met de eerste fregeaanse benadering stipuleren we dat een eigenlijke niet-uniek bepalende beschrijvingsterm verwijst naar een individu of

---

<sup>11</sup> G. FREGE, *Grundgesetze der Arithmetik, begriffsschriftlich abgeleitet Vol. 1* (Jena: Verlag Hermann Pohle, 1893), paragraph 11.

<sup>12</sup> A. MEINONG, “On the Theory of Objects (Translation of ‘Über Gegenstandstheorie’ 1904),” in: *Realism and the Background of Phenomenology*, ed. R. CHISHOLM, (Glencoe, IL: Free Press, 1960), 76–117.

<sup>13</sup> Voor een overzicht van de verschillende soorten objecten in Meinongs ontologie zie J. MAREK, “Alexius Meinong,” in *The Stanford Encyclopedia of Philosophy*, ed. E. N. ZALTA (Fall 2013), (Section 4.3.2).

<sup>14</sup> J. HEYLEN, “Russell’s revenge”.

object gekozen uit de individuen of objecten die de beschrijvingsvoorwaarde vervullen<sup>15</sup> en een oneigenlijke niet-uniek bepalende beschrijvingsterm verwijst naar een uitgekozen individu of object (bv. het getal nul). Het is gemakkelijk in te zien dat het probleem met zelfpredikatie bij uitbreiding ook van toepassing is op niet-uniek bepalende beschrijvingstermen. Beschouw de volgende twee zinnen:

18. Een oneven getal groter dan alle even getallen is oneven.

19. Een even getal groter dan alle oneven getallen is even.

Ook ditmaal zijn de bestaansvoorwaarden niet vervuld. Dus beide beschrijvingstermen verwijzen naar het uitgekozen object, namelijk het getal nul. Daarom is de eerste zin onwaar en de tweede zin waar. We zijn gedwongen om verschillende waarheidswaarden toe te kennen aan compleet analoge instantiaties van het zelfpredikatieprincipe met oneigenlijke beschrijvingstermen. Dat staat opnieuw in schril contrast met de russelliaanse benadering, waarin aan beide zinnen dezelfde waarheidswaarde wordt toegekend. In de eerder vermelde bespreking van het probleem van willekeur voor fregeaanse bivalente theorieën, inclusief afgezwakte versies,<sup>16</sup> worden niet-uniek bepalende beschrijvingstermen buiten beschouwing gelaten, maar het is duidelijk dat de argumenten die daarin ontwikkeld werden aangepast kunnen worden aan het geval van niet-uniek bepalende beschrijvingen.

Samengevat: zelfpredikatie met uniek bepalende beschrijvingen waarvoor de bestaans- of uniciteitsvoorwaarde niet vervuld is, is altijd onwaar volgens Russell, terwijl voor Frege het soms waar en soms onwaar kan zijn, zelfs in het geval van volledig analoge gevallen van zelfpredikatie met logisch contingente predikaten. Die conclusie gaat ook op voor russelliaanse en fregeaanse benaderingen van zelfpredikatie met niet-uniek bepalende beschrijvingen waarvoor de bestaansvoorwaarden niet vervuld zijn.

## 2. ZELFPREDIKATIE: MIDDELEEUWSE PERSPECTIEVEN

Middeleeuwse logici bespraken ook zelfpredikatie. We richten onze aandacht op logici uit de veertiende eeuw, in het bijzonder Walter Burley, Willem van Ockham en Johannes Buridanus. Hier is Ockhams formulering van het zelfpredikatieprincipe:

20. Geen propositie waarin iets gezegd wordt van iets is meer waar dan die waarin

---

<sup>15</sup> Vergelijk met het gebruik van keuzefuncties in de epsiloncalculus. Voor meer informatie zie J. AVIGAD and R. ZACH, "The Epsilon Calculus" in *The Stanford Encyclopedia of Philosophy*, ed. E. N. ZALTA (Winter 2013).

<sup>16</sup> J. HEYLEN, "Russell's revenge".

hetzelfde gezegd wordt van zichzelf.<sup>17</sup>

Middeleeuwse logici schreven deze formulering van het principe gebruikelijk toe aan Boëthius. Het moet evenwel opgemerkt worden dat deze formulering niet in de geschriften van Boëthius teruggevonden kan worden.<sup>18</sup> Niettemin maakt Boëthius in zijn *In Librum De Interpretatione* een opmerking over een bijzonder geval van zelfpredikatie, namelijk ‘het goede is goed’, dat iets in de lijn van (20) suggereert. Hij stelt dat ‘het goede is goed’ meer waar (*verior*) is dan ‘het goede is nuttig’.<sup>19</sup>

Vooraleer we nagaan of Ockham, Buridanus of Burley het principe uitgedrukt door (20) aanvaardden, moeten we drie voorbereidende opmerkingen maken: twee hebben betrekking op het principe zelf en een derde gaat over het probleem van unieke versus niet-unieke bepalende beschrijvingen in het middeleeuwse denken.

Ten eerste stelt het principe uitgedrukt door (20) niet expliciet dat elke instantiatie van zelfpredikatie waar is. In de plaats daarvan wordt een vergelijkende term gebruikt: *meer waar*. Boëthius verbindt deze vergelijking in zijn bespreking met de notie van essentie. Hij stelt dat ‘het goede is goed’ meer waar is dan ‘het goede is nuttig’, omdat die eerste zin maar niet die tweede de essentie van goedheid uitdrukt.<sup>20</sup> Een veralgemening is dat voor Boëthius een zelfpredikatie iets uitdrukt over de natuur van de entiteit waarover gesproken wordt, terwijl voor een ander type van predikatie dat niet het geval hoeft te zijn.

Ten tweede is het principe uitgedrukt in (20) heel algemeen. In termen van de taxonomie gegeven in het begin van de eerste paragraaf dekt (20) uniek bepalende enkelvoudige beschrijvingen (‘de burgemeester’), niet-uniek bepalende enkelvoudige beschrijvingen (‘een burgemeester’), meervoudige beschrijvingen (‘de burgemeesters’), ‘stoffelijke’ beschrijvingen (‘het goud’) of generische beschrijvingen (‘de walvis’ in ‘de walvis is een zoogdier’). In lijn met de focus van het artikel beschouwen we hier uitsluitend enkelvoudige beschrijvingen.

Ten derde en aansluitend op het tweede punt, is er in het middeleeuwse denken geen soortgelijk onderscheid als het hedendaagse onderscheid tussen unieke bepalende en niet-uniek bepalende enkelvoudige beschrijvingen. De reden hiervoor is taalkundig van aard:

---

<sup>17</sup> “Boethius intendit quod nulla propositio in qua aliquid praedicatur de aliquo est verior illa in qua idem praedicatur de se” (onze cursivering) (W. OCKHAM, *Summa Logicae* (=SL) II, 14, in *Guillelmi de Ockham Opera Philosophica* (=OPh) Vol. 1, ed. P. BOEHNER et al (St. Bonaventure, NY: The Franciscan Institute, 1974), (p. 287). Het principe kan ook in het werk van Buridanus teruggevonden worden. Zie J. BURIDAN, *Sophismata*, Soph. 3, ed. T.K. SCOTT (Stuttgart: Frommann Holzboog, 1977), (p. 36).

<sup>18</sup> Voor zover we konden nagaan komt deze formulering voor het eerst voor in *Summulae logicae* van de dertiende-eeuwse logicus Petrus Hispanus, die schreef: “dicit Boetius quod nulla propositio verior est illa in qua idem praedicatur de se” (PETER OF SPAIN, *Summaries of Logic* c. 12, 13, ed. and trans. B. P. COPENHAVER, C. NORMORE en T. PARSONS (Oxford: Oxford University Press, 2014), p. 478).

<sup>19</sup> Zie A.M.S. BOETHIUS, *In Librum De Interpretatione. Editio Secundae*, in *Patrologiae Latinae Cursus Completus, Series Prima* Vol. 64, ed. J.-P. MIGNE (Paris: apud J.-P. Migne, 1848), col. 628b-c.

<sup>20</sup> Zie de vorige voetnoot voor de verwijzing.



Latijn ontbeert een onderscheid tussen bepaalde lidwoorden en onbepaalde lidwoorden. De context bepaalt of, bijvoorbeeld, ‘*homo est homo*’ betekent dat een mens een mens is, de mens een mens is of dat mensen mensen zijn. Dit betekent overigens niet dat men in het Latijn geen woordgroepen kan vormen die eenzinnig uniek bepalende beschrijvingen of niet-uniek bepalende beschrijvingen uitdrukken. Men kan uniek bepalende beschrijvingen uitdrukken door aanwijzende voornaamwoorden (*iste/ista/istud*) gevolgd door een algemene term (*homo*), bijvoorbeeld *iste homo* (die mens). (De context bepaalt natuurlijk wel om wie het precies gaat.).<sup>21</sup> Men kan ze uitdrukken met behulp van een bepaald voornaamwoord (*is/ea/id*), zoals Anselmus deed wanneer hij God omschreef als datgene waarboven niets groter gedacht kan worden (*id quo maius cogitari non potest*).<sup>22</sup> Men kan onbepaalde voornaamwoorden (*aliquis/aliquid*) gebruiken om niet-uniek bepalende beschrijvingen uit te drukken. Opnieuw levert Anselmus een voorbeeld. Nadat hij zijn ontologisch godsbewijs gaf, schreef hij: “als een geest iets beter dan God kon bedenken, dan zou een schepsel boven de schepper uitstijgen”.<sup>23</sup> Het is duidelijk dat het punt is dat, als een geest, *wie dat ook mag zijn*, iets kon denken, *wat dan ook*, dat uitstijgt boven God, dan zou het schepsel met die geest boven God uitstijgen. Ondanks de grammaticale mogelijkheden bespraken de scholastici de logische verschillen tussen uniek bepalende en niet-uniek bepalende beschrijvingen. In onze bespreking van de veertiende-eeuwse visies op zelfpredikaties zullen we dan ook geen nadruk op dat onderscheid leggen.

Laten we nu nagaan hoe veertiende-eeuwse logici stonden ten opzichte van het zelfpredikatieprincipe uitgedrukt door (20). Ten minste twee vragen zijn hier van belang. Ten eerste, dachten veertiende-eeuwse logici net zoals Russell dat zelfpredikatie alleen waar is indien de bestaansvoorwaarde (en eventueel de uniciteitsvoorwaarde) vervuld is (zijn) of dachten zij net zoals Frege dat zelfpredikatie ook waar kan zijn wanneer dat niet het geval is? Ten tweede, behandelden veertiende-eeuwse logici analoge instantiaties van zelfpredikatie op een uniforme manier (zoals Russell) of op een niet-uniforme manier (zoals Frege)?

Voor zover we weten, kozen alle veertiende-eeuwse logici die we hier bespreken voor een uniforme aanpak van zelfpredikatie, maar ze verschilden van mening over de waarheidsvoorwaarden. De meesten, zoals Ockham en Buridanus, volgden een aanpak zoals die van Russell. Ze argumenteerden in het bijzonder dat het volgende geval van zelfpredikatie onwaar is:<sup>24</sup>

<sup>21</sup> Zie P.V. SPADE, *Thoughts, Words, and Things: An Introduction to Late Medieval Logic and Semantic Theory* (2002), 278, n. 4, beschikbaar op <http://www.pvspade.com/Logic> (geraadpleegd op 16-07-2015).

<sup>22</sup> Voor de verwijzing zie voetnoot 7 bovenaan.

<sup>23</sup> “Si enim aliqua mens posset cogitare aliquid melius te, ascenderet creatura super creatorem”. Zie ANSELM, *Proslogion* c. 3, ed. Schmitt, p. 103.

<sup>24</sup> “Dicendum est quod de virtute vocis ista est falsa ‘chimaera est chimaera’ (OCKHAM, SL II, c. 14, OPh 1, p. 287). Zie ook BURIDAN, *Sophismata Sol. Soph.* 3, ed. SCOTT, p. 46.

21. (Een/de) chimera is (een) chimera.

(Een chimera is een wezen dat bestaat uit delen van verschillende dieren. Denk bijvoorbeeld aan de combinatie van een leeuw met een geit en een slang.) De propositie uitgedrukt door (21) is, zoals (6), een propositie die betrekking heeft op een onmogelijk object. Voor veertiende-eeuwse filosofen is een chimera geen wezen dat in principe mogelijk is maar niet actueel bestaat. In tegendeel: een chimera is een wezen dat verschillende onmogelijk verenigbare essenties met elkaar verenigt.<sup>25</sup> Op basis daarvan argumenteerden Ockham en Buridanus dat instantiaties van het zelfpredikatieprincipe met termen die naar onmogelijke objecten lijken te verwijzen onwaar zijn. Meer nog, ze stelden dat zelfpredikatie alleen waar is indien zij betrekking heeft op bestaande dingen, en onmogelijke objecten behoren niet tot de bestaande objecten.

Niet iedereen was het hiermee eens. Walter Burley dacht dat (21) waar is, maar dat was een minderheidsopvatting.<sup>26</sup> Volgens hem is een chimera weliswaar onmogelijk maar het is niettemin intelligibel. Daarmee bedoelt hij dat we er betekenisvolle zinnen over kunnen vormen. Indien een object intelligibel is, dan is een zelfpredikatie die er betrekking op heeft waar, zelfs als het gaat om een onbestaand of onmogelijk object. Volgens zijn theorie is elke instantiatie van zelfpredikatie waar, simpelweg omdat het gaat om betekenisvolle zinnen. Op dit punt is er een gelijkenis met de radicale theorie van Meinong, die hogerop kort aangehaald werd.

De bovenstaande opvattingen over zelfpredikatie, zowel die van Ockham en Buridanus als die van Burley, steunen op een sleutelconcept in de middeleeuwse semantiek, namelijk “suppositie” (*suppositio*). Om de verschillen in opvatting over zelfpredikatie uit te leggen moeten we dan ook eerst bondig dit concept verhelderen. We zullen hierbij verschillen tussen de suppositietheorieën van deze auteurs veronachtzamen en we zullen onze aandacht richten op wat die theorieën gemeen hebben. We denken dat dit gerechtvaardigd is omdat het niet de verschillen in de theorieën over suppositie zijn die aan de grondslag liggen van de verschillen in de opvattingen over zelfpredikatie, welke hier voor ons van belang zijn.

In het algemeen stelden middeleeuwse denkers dat proposities (*propositiones*) zinnen zijn, waarbij die zinnen gesproken, geschreven of gedacht kunnen zijn. Daarenboven

---

<sup>25</sup> Zie A. DE LIBERA, *La référence vide : Théories de la proposition* (Paris : PUF, 2002), 99–100. Buridan is zeer duidelijk over de onmogelijkheid: “iste terminus ‘chimera’ significat omnia illa quae significant isti termini ‘animal’, ‘membrum’ et ‘compositum’ [. . .] et tamen pro nullis supponit [. . .] propter hoc quod ista determinatio vel additio ‘ex quibus nihil potest esse compositum’ aufert suppositionem partis alterius, scilicet huius orationis ‘animal compositum ex membris’, quia est ei impossibilis” (BURIDAN, *Sophismata*, c. 1, Soph. 6, concl. 11, red. SCOTT, p. 30).

<sup>26</sup> “ista similiter “Chimaera est chimaera” esset vera etsi numquam aliquis intellectus consideraret” (S.F. BROWN, “Walter Burley’s Middle Commentary on Aristotle’s *Perihermeneias*, 1.27”, *Franciscan Studies* 33 (1973), pp. 42-134 (p. 61).

schreven de meeste middeleeuwse denkers, waaronder degenen die we hier beschouwen, compositionele complexiteit toe aan proposities. De proposities bestaan uit subpropositionele entiteiten, de zogeheten “termen” (*termini*), waaronder op z’n minst een “subjectterm” en een “predikaatterm” die met behulp van een koppelwerkwoord met elkaar verbonden worden. Suppositie is een eigenschap van zowel de subject- als de predikaattermen in een propositie, maar niet het koppelwerkwoord.<sup>27</sup> Een term “heeft suppositie” (*habet suppositionem*) of “supponeert voor” (*supponit pro*) iets, zo stelden veertiende-eeuwse denkers, als hij de eigenschap heeft om “voor iets te staan” (*pro alio positio*).<sup>28</sup>

Het is gebruikelijk om de notie van suppositie te verbinden met de moderne notie van verwijzing.<sup>29</sup> Er zijn evenwel verschillen tussen suppositie en verwijzing. Het hoofdverschil is dat daar waar hedendaagse taalfilosofen verwijzing toeschrijven aan bepaalde termen los van de context van een propositie, middeleeuwse semantici alleen suppositie toeschrijven aan een term binnen de context van een propositie.<sup>30</sup> De scholastici vatten suppositie op als iets dat afhankelijk is van de propositionele context, omdat in hun opvatting de suppositie van een term varieert naargelang de andere termen waarmee de gegeven term verbonden wordt. Om dit te illustreren vermelden we drie soorten van suppositie die Ockham onderscheiden heeft: persoonlijke (*personalis*), eenvoudige (*simplex*) en materiële (*materialis*).<sup>31</sup> De term ‘man’ heeft persoonlijke suppositie indien hij staat voor een particuliere mens, zoals in de zin ‘de man schrijft een essay’. Hij heeft eenvoudige suppositie indien hij staat voor het geslacht, zoals in ‘de man is het zwakke geslacht’. Ten slotte heeft hij materiële suppositie indien hij staat voor de term ‘man’ zelf, zoals in “‘man’ telt drie letters”, m.a.w. wanneer de term genoemd eerder dan gebruikt wordt. Deze drie voorbeelden tonen aan dat de notie van suppositie in nauw verband staat met de waarheid van een propositie. De zin ‘de man schrijft een essay’ kan waar zijn als

<sup>27</sup> “tam subiectum quam praedicatum supponit” (OCKHAM, SL I, 63, OPh I, p. 193). Zie ook S. BROWN, “Walter Burley’s *De Suppositionibus* and its Influence on William of Ockham,” *Franciscan Studies* 32 (1972), pp. 15–64 (p. 34); D. PERLER, *Der propositionale Wahrheitsbegriff im 14. Jahrhundert* (Berlin: De Gruyter, 1992), 110.

<sup>28</sup> “Dicitur autem suppositio quasi pro alio positio” (OCKHAM, SL I, 63, OPh I, p. 193); BURLEY, *De Puritate Artis Logicae Tractatus Longior* I, 1, ed. P. BOEHNER (St. Bonaventure, NY: The Franciscan Institute, 1955), (p. 2); BURIDAN, *Sophismata* c. 3, ed. SCOTT, p. 50.

<sup>29</sup> Zie bijvoorbeeld C. PANACCIO, *Les Mots, les Concepts et les Choses* (Paris: Vrin, 1992), 58. Maar zie C. DUTILH NOVAES, “An Intensional Interpretation of Ockham’s Theory of Supposition,” *Journal of the History of Philosophy* 46 (2008) : 365–394, die beargumenteert dat theorieën over suppositie beter begrepen worden als theorieën over de betekenis van proposities.

<sup>30</sup> “restat dicere de suppositione, quae est proprietas conveniens termino sed numquam nisi in propositione” (OCKHAM, SL I, 63, OPh I, p. 193). Zie ook BURLEY, *De Puritate* I, 1, ed. BOEHNER, p. 2.

<sup>31</sup> Zie OCKHAM, SL I, 64, OPh I, pp. 195–197. N.b.: Buridanus elimineert eenvoudige suppositie. Zie BURIDAN, *Sophismata*, c. 3, ed. SCOTT, p. 51. Voor de geschiedenis van de opdeling van suppositie zie L.M. DE RIJK, *Logica Modernorum: A Contribution to the History of Early Terminist Logic*, Vol. 2, Part 1 (= *The Origin and Early Development of the Theory of Supposition*) (Assen: Van Gorcum, 1967), 491–512.

‘man’ persoonlijke suppositie heeft, maar hij is onwaar als ‘man’ materiële suppositie heeft, terwijl de zin “‘man’ telt drie letters’ waar is indien ‘man’ materiële suppositie heeft, maar onwaar is indien ‘man’ persoonlijke suppositie heeft. De verschillende soorten suppositie die onderscheiden worden door middeleeuwse denkers laten dus toe om uiteenlopende (ware of onware) interpretaties van een gegeven zin te geven.<sup>32</sup> In wat volgt, zullen we ons uitsluitend richten op het al dan niet aanwezig zijn van persoonlijke suppositie van een term binnen de context van een propositie.

Hoewel hiermee een belangrijk verschil tussen de hedendaagse notie van verwijzing en de middeleeuwse notie van (persoonlijke) suppositie is aangegeven, dient ook vermeld te worden dat er in het bijzonder geval van beschrijvingen er een belangrijk punt van overeenkomst is tussen de middeleeuwers enerzijds en Russell anderzijds. Die laatste was immers ook de mening toegedaan dat een beschrijving slechts betekenis krijgt binnen de context van een propositie.<sup>33</sup>

Nu we de notie van suppositie bondig toegelicht hebben, keren we terug naar zelfpredikatie. We zullen eerst nagaan hoe de suppositietheorieën van Ockham en Buridanus hun visie op zelfpredikatie verklaren. Daarna zullen we hetzelfde doen voor Burley.

Ockham en Buridanus stellen dat de waarheid van een (bevestigende) zelfpredikatie afhangt van de vraag of al de termen die erin voorkomen al dan niet suppositie hebben. Dit steunt op de zogeheten ‘identiteitstheorie’ van predikatie.<sup>34</sup> Volgens die theorie is een bevestigende predikatie ‘S is P’ (met ‘S’ een subjectterm en ‘P’ een predikaatterm) waar slechts dan wanneer ‘S’ en ‘P’ voor hetzelfde supponeren. De zin ‘Socrates is wit’ is waar slechts dan wanneer ‘Socrates’ en ‘wit’ (persoonlijk) supponeren voor hetzelfde, nl. de witte Socrates.<sup>35</sup> Affirmatieve proposities met termen die suppositie ontberen kunnen niet waar zijn. Ockham verduidelijkt dit aan de hand van de zelfpredikatie ‘een wit menselijk wezen is een menselijk wezen’. Hij schrijft dat die propositie alleen waar is indien ‘wit menselijk wezen’ en ‘menselijk wezen’ hetzelfde supponeren.<sup>36</sup> Aangenomen dat er geen

---

<sup>32</sup> Zie DUTILH-NOVAES, “An Intensional Interpretation,” p. 377. Hier is het vermeldenswaardig dat één van de hoofdredenen voor het ontwikkelen van suppositietheorieën de wens was om een instrument te hebben waarmee men met drogredenen met betrekking tot meerzinnigheid kan omgaan. Zie L.M DE RIJK, *Logica Modernorum*, Vol. 1 (=On the Twelfth-Century Theories of Fallacy) (Assen: Van Gorcum, 1962), 24–152.

<sup>33</sup> B. RUSSELL, “On Denoting,” p. 480.

<sup>34</sup> Zie DE RIJK, *Logica Modernorum*, Vol. 2, Part 1, pp. 101–8.

<sup>35</sup> “per tales propositiones ‘Sortes est homo’, ‘Sortes est animal’ [. . .] denotatur quod est aliqua res pro qua stat vel supponit hoc praedicatum ‘homo’ et hoc praedicatum ‘animal’, quia pro Sorte stat utrumque illorum praedicatorum” (OCKHAM, SL II, c. 2, OPh 1, p. 250). Zie ook BURIDAN, *Sophismata*, c. 2, Concl. 10, ed. SCOTT, p. 43.

<sup>36</sup> “Nam semper in propositionibus talibus affirmativis denotatur terminus supponere pro aliquo, et ideo si pro nullo supponit est propositio falsa. [. . .] In ista autem propositione ‘homo albus est homo’, si nullus homo sit albus [. . .] quia [subiectum] pro nullo supponit, cum tamen denotatur supponere pro aliquo, est propositio simpliciter falsa” (SL I, 72, OPh 1, pp. 218–219). Voor Buridanus zie *Sophismata*, c. 1, soph. 6,

witte menselijke wezens zijn, kunnen de termen ‘wit menselijk wezen’ en ‘menselijk wezen’ niet hetzelfde supponeren, want identiteit van suppositie veronderstelt dat de termen allebei suppositie hebben. Op basis van de identiteitstheorie van predikatie is de zelfpredikatie dus onwaar.

We kunnen nu uitleggen waarom Ockham en Buridanus van mening zijn dat (21) onwaar is en waarom ze bijgevolg het zelfpredikatieprincipe beperken. Ze argumenteren dat, aangezien chimeras niet (kunnen) bestaan in realiteit, de term ‘chimera’ (persoonlijke) suppositie ontbeert in (21).<sup>37</sup> Omdat het volgt uit de identiteitstheorie van predikatie dat affirmatieve proposities waarin termen zonder suppositie voorkomen onwaar zijn, moet (21) ook onwaar zijn. Bijgevolg kunnen we stellen dat Ockham en Buridanus het zelfpredikatieprincipe beperken tot proposities waarin de termen suppositie hebben, wat in essentie overeenkomt met Russells bestaansvoorwaarde voor zelfpredikatie.<sup>38</sup>

We bekijken nu de minderheidsopvatting verdedigd door Burley. Het is een interessante vaststelling dat ook Burley de identiteitstheorie van predikatie aanvaardt. De waarheid van een affirmatieve propositie hangt volgens die theorie af van de identiteit van de supposities van de termen in die propositie.<sup>39</sup> Bijgevolg is het zo dat, indien ‘chimera is chimera’ waar is, zoals Burley beweert, ‘chimera’ in beide gevallen dezelfde suppositie moet hebben. Aangezien twee termen slechts een identieke suppositie kunnen hebben als ze überhaupt een suppositie hebben, impliceert dit dat Burley suppositie moet toewijzen aan ‘chimera’ in (21). Om dit te begrijpen moeten we kort ingaan op Burleys theorie over waarheidsmakers.

Burleys standpunt is dat elke ware propositie een waarheidsmaker heeft. Een waarheidsmaker is een entiteit die structureel gelijkaardig is aan de propositie die zij waarmaakt, waarbij de entiteiten waarvoor de subject- en predikaattermen staan deel uitmaken van de waarheidsmaker.<sup>40</sup> De waarheidsmaker van de propositie ‘de kat zit op de mat’ heeft de kat en de mat als constituenten. Burley noemt de waarheidsmaker van een propositie de “reële propositie” (*propositio in re*) en hij contrasteert die met mentale (*in*

---

concl. 5, ed. SCOTT, p. 26. Het moet opgemerkt worden dat Ockham denkt dat negatieve proposities met termen zonder suppositie waar kunnen zijn. Zie C. DUTILH NOVAES, “The Role of ‘Denotatur’ in Ockham’s Theory of Supposition,” *Vivarium* 51 (2013): 352–370 (pp. 363–4).

<sup>37</sup> Zie OCKHAM, SL II, c. 14, OPh 1, p. 287. Zie ook BURIDAN, *Sophismata Sol. Soph.* 3, ed. SCOTT, p. 46.

<sup>38</sup> Welke objecten er volgens Ockham en Buridanus bestaan, in het bijzonder of er naast de oncontroversiële middelgrote objecten en hun kwalitatieve eigenschappen ook niet-geactualiseerde mogelijke objecten ogenomen zijn in hun ontologieën, is een vraag waarop hier niet zal worden ingegaan.

<sup>39</sup> “Dicendum est, ut mihi videtur, quod ad hoc quod aliquid sit verum oportet quod veritati propositionis in mente in prolacione et in scripto correspondeat identitas vel diversitas seu non identitas istorum pro quibus supponit subiectum et predicatum” (BURLEY, *Super Artem Veterem Porphyrii et Aristotelis, Liber Perihermeneias* (Venice, 1497); herdruk: (Frankfurt a.M.: Minerva, 1967), fol. 58rb.

<sup>40</sup> Burley noemt de constituenten van de waarheidsmaker “reël subject” en “reël predikaat” (*subiectum/predicatum in re*) (*Super Artem Veterem Porphyrii et Aristotelis, Liber Predicamentorum*, fol. 16a).

*mente*) en gesproken of geschreven (*voce prolata/ scripta*) proposities, die waar worden gemaakt door reële proposities.<sup>41</sup> Een “reële propositie” is geen propositie in de hedendaagse zin van het woord: het is geen waarheidsdrager maar wel een waarheidsmaker. Vanuit hedendaags perspectief kunnen “reële proposities” best begrepen worden als standen van zaken of feiten.<sup>42</sup>

Burley bespreekt zelfpredikatie over niet-bestaande objecten in het kader van zijn theorie over reële proposities als waarheidsmakers. Hij beschouwt:

22. Caesar is Caesar.

Volgens Burley moet (22) worden waargemaakt door de reële propositie dat Caesar zichzelf is. Het probleem is dat die reële propositie niet bestaat, want om te bestaan moet Caesar bestaan en hij bestaat niet (meer). De oplossing van Burley is dat de constituenten van een reële propositie geen actueel bestaande entiteiten (*ens in actu existens*) hoeven te zijn. Het volstaat dat het gaat om iets dat “gemeen is met alles dat intelligibel is” (*ens commune omni intelligibili*).<sup>43</sup> Caesar heeft intelligibel bestaan. Dus er is een reële propositie die (22) waar maakt.

Hoewel Burley het niet expliciet zegt, is het plausibel dat hij ook intelligibel bestaan toekent aan onmogelijke objecten zoals chimeras.<sup>44</sup> We weten niet hoe hij anders zou kunnen volhouden dat (21) waar is.<sup>45</sup> De waarheid van (21) vereist dat ‘chimera’ iets

---

<sup>41</sup> Zie Ibid. NB: Burley is verschillende keren van mening veranderd over reële en mentale proposities. Zie L. CESALLI, “Le Réalisme propositionnel de Walter Burley,” *Archives d'histoire doctrinale et littéraire du Moyen Âge* 68 (2001): 155-221 (pp. 156-191). See also A. CONTI, “Walter Burley,” in *The Stanford Encyclopedia of Philosophy*, ed. E. N. ZALTA (Fall 2014), (Sections 2 & 4).

<sup>42</sup> Zie CESALLI, “Le Réalisme propositionnel,” p. 215. Voor een bespreking van hedendaagse opvattingen over standen van zaken, zie W.F. VALLICELLA, “Three Conceptions of States of Affairs,” *Noûs* 34 (2000): 237-259.

<sup>43</sup> “Caesare corrupto identitas est Caesaris ad Caesarem, sed illa identitas non existit, sed est identitas rationis. [. . .] nec oportet quod idem et diversum semper sint differentie entis maxime transcendentis quod scilicet est in intellectu. Unde sic potest dici, quod ens dicitur dupliciter: uno modo ut est commune omni intelligibili, alio modo idem est quod existens. Sic idem et diversum dicitur uno modo ut sunt differentie entis transcendentis, alio modo ut sunt differentie entis in effectu, hoc est in actu existentis” (BURLEY, *Liber Perihermeneias*, fol. 58rb).

<sup>44</sup> Zie CESALLI, “Le Réalisme propositionnel,” p. 214.

<sup>45</sup> Men kan zich afvragen hoe Burley het russelliaanse tegenvoorbeeld (6) zou evalueren. In dat voorbeeld gaat het niet om een predikaat dat een onmogelijke combinatie van verschillende essenties uitdrukt maar om een formeel-logische onmogelijke combinatie. Hier lijkt een keuze tussen een onbeperkt zelfpredikatieprincipe en de wet van niet-contradictie zich op te dringen. We herinneren er aan dat Meinong opteerde voor een beperking van dat laatste. Het is, gezien de scholastieke context, ook niet onbelangrijk om op te merken dat de wet van niet-contradictie teruggaat op Aristoteles (ARISTOTLE, *Metaphysics* IV, 4-8, in *The Complete Works* Vol. 2, ed. J. BARNES (Princeton, NJ: Princeton University Press, 1984), 1588-99).

supponeert en, net zoals in de analyse van (21), om een intelligibele entiteit gaat. We kunnen ons weliswaar geen chimeras indenken, maar we kunnen wel zinnen over chimeras begrijpen. Zulke zinnen zijn niet betekenisloze rijen van woorden zoals de middeleeuwse zin ‘*buba est buba*’ of de Jabberwocky-zinnen van Lewis Carroll (bv. ‘*All mimsy were the borogoves*’). We nemen aan dat Burleys permissieve kijk op zelfpredikatie, waarin zijn aanvaarding van de waarheid van (21) past, cruciaal steunt op de idee dat termen zoals ‘chimera’ staan voor intelligibele objecten.

Samengevat zijn er in de veertiende eeuw twee visies op zelfpredikatie. In beide gevallen wordt zelfpredikatie uniform benaderd. Volgens de restrictieve meerderheidsvisie, die door Ockham en Buridanus verdedigd wordt, zijn zelfpredikaties alleen waar op voorwaarde dat de termen die erin voorkomen staan voor bestaande dingen. Hoewel die visie steunt op een theorie over predikatie die Russell niet zou aanvaarden, namelijk de identiteitstheorie, komt de resulterende visie op zelfpredikatie wel op hetzelfde neer als bij Russell. Sloganmatig kunnen we deze visie samenvatten als: geen bestaan, geen waarheid. Volgens de permissieve minderheidsopvatting, verdedigd door Burley, moet die bestaansvoorwaarde verworpen worden. Elke zelfpredikatie over een intelligibel object, onacht of het mogelijk bestaat of niet, is waar. Elke betekenisvolle zin van de vorm ‘de F is F’ is waar. Sloganmatig kunnen we deze visie samenvatten als: intelligibiliteit volstaat voor waarheid. Deze visie lijkt overeen te komen met de visie van Meinong, die ook zeer permissief is ten opzichte van zelfpredikatie.

## CONCLUSIE

We hebben zowel hedendaagse (Frege, Russell, Meinong) als veertiende-eeuwse (Burley, Ockham, Buridanus) benaderingen van het zelfpredikatieprincipe beschouwd. Daarbij hebben we belangrijke parallellen vastgesteld. De visie van Ockham en Buridanus is in belangrijke opzichten een prefiguratie van de visie van Russell, en de visie van Burley vertoont een opvallende gelijkenis met die van Meinong. We willen niet ontkennen dat er daarnaast ook aanzienlijke verschillen bestaan tussen de hedendaagse en de veertiende-eeuwse benaderingen. Het belangrijkste verschilpunt is dat de veertiende-eeuwse benaderingen sterk leunen op de identiteitstheorie van predikatie, terwijl die theorie niet meer onderschreven wordt door hedendaagse taalfilosofen. Vergelijk bijvoorbeeld met Russells analyse van predikatie met een beschrijving: hij analyseert de predikatie niet als een identiteit of equivalentie maar wel als een universeel gekwantificeerde materiële implicatie, cf. (10). Ondanks deze verschillende achtergrondopvatting in semantiek is het duidelijk dat de basisposities met betrekking tot zelfpredikatie gedeeld worden tussen hedendaagse denkers en veertiende-eeuwse denkers. Wat we niet hebben gevonden is een middeleeuwse denker die, zoals Frege, een niet-uniforme benadering van zelfpredikatie

heeft. Deze conclusies zijn interessant en suggereren dat het de moeite waard kan zijn om de geschiedenis van de filosofie en de hedendaagse analytische filosofie dichterbij elkaar te brengen.

SLEUTELWOORDEN: Zelfpredikatie – Bestaan – Frege – Russell – Meinong – Burley – Ockham – Buridanus

KEYWORDS: Self-predication – existence – Frege – Russell – Meinong – Burley – Ockham – Buridan

SUMMARY: *Self-predication: medieval and contemporary perspectives*

The focus of the article is the self-predication principle, according to which the/a such-and-such is such-and-such. We consider contemporary approaches (Frege, Russell, Meinong) to the self-predication principle, as well as fourteenth-century approaches (Burley, Ockham, Buridan). The Ockham-Buridan view prefigures, in crucial ways, Russell's view, and Burley's view shows a striking resemblance to Meinong's view. In a slogan, the Russell-Ockham-Buridan view holds: no existence, no truth. In a slogan, the Buridan-Meinong view holds: intelligibility suffices for truth. Both views approach self-predication in a uniform way. We did not find a medieval philosopher who, like Frege, approaches self-predication in a non-uniform way. We do not want to dispute that there are also considerable differences between the contemporary and the fourteenth-century approach to self-predication. Importantly, fourteenth-century accounts of self-predication rely strongly on the identity theory of predication, and this theory is not a theory endorsed by contemporary philosophers of language. Nevertheless, some basic tenets seem to us to be clearly shared between fourteenth-century and contemporary thinkers.